

RYNEK FINANSOWY

Czy wdrożenie dyrektywy NPL przejdzie bez echa?

Kluczową zmianę z punktu widzenia windykatorów stanowi wprowadzenie wymogu uzyskania zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego na wykonywanie działalności w zakresie obsługi kredytów.

MARIUSZ BIAŁY

Counsel w Krzysztof Rożko i Wspólnicy Kancelaria Prawna

Dyrektwa NPL dotycząca kredytów zagrożonych wyznacza w Unii Europejskiej jednolite ramy prawne dla działalności podmiotów zajmujących się prowadzeniem działań windykacyjnych z tytułu wierzytelności wynikających z tzw. nieobsługiwanych umów o kredyt (non-performing loans), zawieranych przez instytucje kredytowe, jak również reprezentowaniem praw kredytodawców wynikających z takich umów. Rozwiązania przewidziane w dyrektywie podyktowane są m.in. wspieraniem instytucji kredytowych w działaniach ukierunkowanych na finansowanie akcji kredytowej, dzięki przeniesieniu kredytów zagrożonych poza bilans banku lub przekazaniu ich w zarządzanie podmiotów wyspecjalizowanych w tego rodzaju działalności. Z tej perspektywy unijna dyrektywa pełni ważną rolę jako instrument służący mitygowaniu ryzyka związanego z ekspozycją na kredyty zagrożone, tak w ujęciu jednostkowym, jak i w skali całego sektora finansowego w UE.

Lepiej późno niż później...

Pierwszy projekt ustawy o podmiotach obsługujących kredyty i nabywcach kredytów opublikowany został w czerwcu 2023 r. Za koordynowanie prac legislacyjnych mających na celu wdrożenie dyrektywy w Polsce odpowiadało Ministerstwo Finansów. Przedstawiciele KNF, izb gospodarczych działających m.in. na rzecz banków, branży windykacyjnej, rynku funduszy inwestycyjnych, a także podmioty reprezentujące konsumentów, przedsiębiorców oraz pozostałe grupy interesariuszy zgłosili ponad 530 uwag do projektu. Ponieważ zgodnie z treścią dyrektywy jej wdrożenie powinno nastąpić do 29 grudnia 2023 r., już wtedy zwracano uwagę na bardzo wysokie ryzyko, że termin nie zostanie dotrzymany. Tak się stało. Kolejna wersja projektu trafiła do ponownych uzgodnień i konsultacji publicznych dopiero w lipcu ubiegłego roku, a w październiku 2024 r. projekt ustawy wdrażającej dyrektywę został skierowany do prac parlamentarnych. W

rezultacie ustawy z 20 grudnia 2024 r. o podmiotach obsługujących kredyty i nabywcach kredytów, po podpisaniu przez prezydenta i publikacji w Dzienniku Ustaw weszła w życie 19 lutego br. Stało się to zatem ponad rok po upływie terminu przewidzianego w wdrożeniu dyrektywy NPL.

Podmioty obsługujące kredyty

Wymogi przewidziane w ustawie mają zastosowanie do podmiotów obsługujących kredyty i nabywców kredytów, udzielonych przez bank, instytucję kredytową lub oddział takiej instytucji. Bez znaczenia pozostaje natomiast to, czy kredytobiorca jest osobą fizyczną, prawną czy jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej. Późniejsze nabycie praw wynikających z nieobsługiwanej umowy o kredyt lub wierzytelności z tytułu nieobsługiwanej umowy o kredyt, o ile nastąpiło w ramach wykonywanej działalności gospodarczej lub zawodowej podmiotu określonego w ustawie jako nabywca kredytu, nie będzie prowadziło do wyłączenia w odniesieniu do takiej puli kredytów stosowania przepisów ustawy. Istotne jest natomiast, że wspomniane regulacje mają zastosowanie wyłącznie względem tzw. nieobsługiwanych umów o kredyt, tj. takich umów, które na podstawie odręb-

nie kredytu lub stopy oprocentowania lub o należnościach i optatach ponoszonych bezpośrednio przez kredytobiorcę.

Wymogi przewidziane w ustawie nie mają natomiast zastosowania m.in. do obsługi praw kredytodawcy przez bank krajowy, instytucję kredytową, spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową czy podmioty, które na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego wydanego zgodnie z przepisami ustawy z 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi prowadzą działalność w zakresie zarządzania wierzytelnościami stanowiącymi lokaty funduszy inwestycyjnych, o których mowa w tej ustawie. Ustawy nie stosuje się również w odniesieniu do działalności towarzystw funduszy inwestycyjnych w zakresie, w jakim zarządzają one wspomnianymi funduszami.

Nowe wymogi

Ustawa określa zasady podejmowania i prowadzenia działalności w zakresie obsługi kredytów. Kluczową zmianę z punktu widzenia windykatorów stanowi wprowadzenie wymogu uzyskania zezwolenia KNF na wykonywanie działalności w zakresie obsługi kredytów, które w przypadku otrzymania kompletnego wniosku powinno zostać

Wspomniana lista obejmuje spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółkę akcyjną oraz spółkę akcyjną. Formulowane są ponadto kryteria odnoszące się do osób wchodzących w skład organów zarządzających wskazanych wyżej osób prawnych, ukierunkowane na zapewnienie, aby osoby te dawały rękojmię należytego wykonywania swoich obowiązków, także z uwagi na niekaralność oraz legitymowanie się odpowiednią wiedzą i doświadczeniem dla wykonywania powierzonych funkcji w sposób kompetentny i odpowiedzialny.

Podmiot obsługujący kredyty zobowiązany został na mocy przepisów ustawy do opracowania i stosowania wewnętrznych procedur i polityk dotyczących prowadzenia działalności w zakresie obsługi kredytów. Regulacje te powinny obejmować m.in.:

- 1) system zarządzania ryzykiem, w tym procedury identyfikacji, pomiaru lub szacowania, monitorowania, raportowania i kontroli oraz ograniczania ryzyka, a także system kontroli wewnętrznej ukierunkowany na zapewnienie zgodności działania z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi;
- 2) procedury ochrony praw kredytobiorców zapewniające, z zachowaniem należytej staranności, sprawiedliwe ich traktowanie, w tym uwzględnianie sytuacji finansowej kredytobiorców

celu zapewnienie prawidłowego prowadzenia działalności przez podmioty obsługujące kredyty uzupełnia wprowadzenie zakazu przyjmowania i przechowywania przez te podmioty środków finansowych od kredytobiorców, jak również przepisy ustawy określające zasady dotyczące powierzenia przez podmioty obsługujące kredyty wykonywania czynności w zakresie obsługi kredytów dostawcom takich usług, w ramach tzw. outsourcingu. Co istotne, uzyskanie zezwolenia wydanego przez właściwy organ nadzoru w danym państwie członkowskim umożliwi podejmowanie działalności w zakresie obsługi kredytów na terytorium innego państwa UE w formie oddziału lub transgranicznie, po dopełnieniu procedury notyfikacyjnej inicjowanej za pośrednictwem organu nadzoru w państwie macierzystym.

Z poszanowaniem interesu kredytobiorców i pod nadzorem KNF

Ustawodawca przewidział rozwiązania służące ochronie interesów kredytobiorców i zagwarantowaniu prawidłowego prowadzenia działań związanych z obsługą kredytów. W tym celu na podmioty obsługujące kredyty nakłada się m.in. obowiązki:

- 1) działania w dobrej wierze, uczciwie i profesjonalnie;
- 2) przekazywania kredytobiorcom jasnych, niewprowadzających w błąd i zgodnych z prawdą informacji;
- 3) przestrzegania przepisów, a w stosownych przypadkach także procedur, w zakresie ochrony danych osobowych kredytobiorców, z uwzględnieniem unijnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych (RODO);
- 4) komunikowania się z kredytobiorcami w sposób, który nie stanowi nekania, przymusu lub bezprawnego nacisku.

Ponadto, wraz z uzyskaniem zezwolenia działalność podmiotów obsługujących kredyty podlegać będzie nadzorowi ze strony KNF. Komisja zyska szerokie uprawnienia w zakresie żądania od podmiotów nadzorowanych dostępu do dokumentów, informacji i wyjaśnień, które są niezbędne do realizacji celów nadzoru, a także opracowania, stosowania lub zmiany wewnętrznych procedur i polityk dotyczących prowadzenia działalności w zakresie obsługi kredytów czy wykazania sprawiedliwego i należytego traktowania kredytobiorców, w tym należytego rozpatrywania składanych przez nich reklamacji i skarg. Korespondują z tym przewidziane w ustawie obowiązki

„ Jakkolwiek spóźnione, rozwiązania przewidziane w ustawie implementującej dyrektywę NPL mają potencjał aby przyczynić się do osiągnięcia oczekiwanych pozytywnych skutków dla banków, windykatorów i kredytobiorców

nych przepisów sklasyfikowane zostały przez kredytodawców jako ekspozycja nieobsługiwana. Adresatami wymogów przewidzianych w ustawie są podmioty prowadzące działalność w zakresie obsługi kredytów, którą ustawodawca w ślad za treścią dyrektywy definiuje jako prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na wykonywaniu w odniesieniu do wspomnianych umów i wynikających z nich praw kredytodawców m.in. następujących czynności:

- 1) odzyskiwanie należności od kredytodawcy;
- 2) renegowanie postanowień umowy o kredyt;
- 3) przyjmowanie i rozpatrywanie reklamacji i skarg, które dotyczą dochodzenia praw kredytodawcy wynikających z umowy o kredyt lub wykonywania tej umowy, a także odwołań od tych reklamacji i skarg;
- 4) informowanie kredytobiorcy o zmianach sposobu spłaty

wydane nie później niż w ciągu 90 dni. Podmioty, które prowadziły dotychczas działalność w zakresie obsługi kredytów, będą mogły ją kontynuować w okresie rozpatrywania przez Komisję wniosku o udzielenie zezwolenia, pod warunkiem że taki wniosek zostanie złożony w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie ustawy. Komisja prowadzić będzie również rejestr podmiotów posiadających wspomniane zezwolenie. W ustawie określono także szczególne wymogi, które powinien spełnić zarówno wnioskodawca ubiegający się o zezwolenie, jak i sam wniosek, w tym w zakresie przekazywanych informacji i dokumentów. I tak, niezależnie od warunku, aby dany podmiot posiadał siedzibę na terytorium naszego kraju, w ustawie wprowadzono także zamknięty katalog form prawnych, w których wnioskodawca powinien prowadzić działalność.

oraz konieczności informowania ich o istniejących możliwościach uzyskania wsparcia;

3) procedury pozwalające na ocenę sytuacji finansowej kredytobiorcy;

4) procedury dotyczące przyjmowania reklamacji i skarg, w tym także odwołań w tym zakresie;

5) procedury, w tym rozwiązania techniczne i organizacyjne, zapewniające ochronę tajemnic prawnie chronionych oraz regulamin ochrony przepływu informacji objętych takimi tajemnicami;

6) procedury przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, z uwagi na objęcie podmiotów obsługujących kredyty obowiązkami określonymi w ustawie z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Całokształt regulacji wewnętrznych mających na

informacyjne wobec KNF dotyczące zdarzeń związanych z działalnością objętą zezwoleniem, w tym np. zawiadomienie o zamiarze zawarcia umowy outsourcingowej czy wymóg sporządzenia i przekazywania rocznych sprawozdań z działalności w zakresie obsługi kredytów. Nie można pominąć przepisów ustawy przewidujących stosowanie przez KNF dotkliwych sankcji obejmujących nie tylko cofnięcie zezwolenia, ale także możliwość nałożenia kar finansowych zarówno na sam podmiot nadzorowany (do kwoty 20 mln zł), jak i na członka organu zarządzającego odpowiedzialnego za naruszenie (do kwoty 2,25 mln zł).

Rewolucja z opóźnieniem?

W ramach oceny skutków regulacji towarzyszącej publikacji projektu ustawy wskazano, że wdrożenie dyrektywy NPL do polskiego porządku prawnego może stanowić ważny impuls dla rozwoju sektora finansowego. W dokumencie wskazuje się, że nowa regulacja ujednolici warunki działania branży, zwiększy jej konkurencyjność oraz polepszy współpracę między wierzycielem a nabywcą kredytu z korzyścią dla osób zadłużonych.

Podobnych ocen nie brakowało również wśród przedstawicieli branży przedsiębiorstw windykacyjnych w Polsce. Zwracano mianowicie uwagę, że możliwość podejmowania transgranicznej działalności obejmującej obsługę kredytów otworzy przed uczestnikami rynku nowe perspektywy rozwoju. Podkreślano wagę przewidzianych w dyrektywie rozwiązań dla bardziej efektywnego radzenia sobie z problemem nieobsługiwanych kredytów, ze wskazaniem że jest to pierwsza regulacja unijna, która w kompleksowy sposób kreuje ramy prawne dla działalności windykatorów. Odnosząc się do tych ocen, należałoby wskazać, że jakkolwiek spóźnione, rozwiązania przewidziane w ustawie implementującej dyrektywę NPL mają potencjał, aby przyczynić się do osiągnięcia oczekiwanych pozytywnych skutków dla banków, windykatorów i kredytobiorców. Czy tak się stanie? W dużej mierze zależy to aktualnie od głównych aktorów sektora bankowego i branży windykacyjnej, od sprawności działań KNF związanych z rozpatrywaniem wniosków dotyczących zezwoleń, ale także od realio- ekonomicznych. To one determinować będą kondycję i możliwości rozwoju rynku. / e